

היום? ודע כי מספר מצרף (אשר לא צורף) לא נדפס רק ח"א ולא יותר, ודגני מבטיחך כי בעת שיבא איזה ספר לידי אשר יכון גם לפניך אשלחהו לך בשמחה ובטוב לב כי ידיך ומכבדך אנכי החותם פה לבוב יום א' צום העשירי תקצ"ד.

שלמה יהודה ליב כהן דפאפורט.

Lemberg, 23. Dec. 833.

Budapest.

DR. WEISZ MIKSA.

RAPOPORT TÉVEDESEI A BIBLIAI VERSFELOSZTÁSRÓL.

Dr. Weisz Miksa jeles munkatársunk által az előző közleményben kiadott Rapoport-féle levelek közül az utolsó főképp a versfelosztásnak van szentelve. R. itt kifejtett nézetét 1845-ben, tehát 12 évvel a levél kelte után a Pollák által kiadott »Halikhóth Kedem« című gyűjtő kötetben közzétette. Azért mégis lenyomattuk, mert először nem akartuk a levelet megcsonkítani; másodsor pedig, hogy összehasonlítás által láthatóvá válják, hogy R., a nagy kritikus, mikép kutatta éveken át ugyanazt a témát. A nézet, melyet a versfelosztás történetéről felállított, általánosan elfogadtatott, csupán Baer utasította vissza, de nem czáfolta.

Rapoport nézete az, hogy a régiek versfelosztása egészen elütött attól, amely a maszórában reánk maradt. Palesztina és Babylónia külön versfelosztással bírt, sőt a maszóra maga különféle versfelosztást hagyományoz. Maszoretikus tanulmányainkban, melyeket egyidejűleg a Jewish Quarterly Review-ban és a Magyar-Zsidó Szemlében közzétettünk, a talmud, midras és maszórából vett nagyszámú adattal döntöttük meg ezt a nézetet és bebizonyítottuk, hogy ősidők óta ugyanaz a versfelosztás járta (M.-Zs. Szemle, XIII. 304—315., XIV. 230—242. és 316—328., XV. 41—49. és 334—343.). Nem ismételhjük e levél alkalmából az összehordott terjedelmes bizonyító anyagot, ugyanezért csak ráutalunk majd R. egyes állításainál cikkünk azon lapszámaira, hol a czáfolat bizonyítékai találhatóak. Rapoport állításait számozzuk, hogy az áttekintést megkönnyebbítsük.

1. A rabbinikus bibliákban minden heti szakasz után feljegyzett versösszegek több esetben nem egyeznek azokkal a

versösszegekkel, melyeket a versek egyenkénti megszámlálásából nyerünk. Részletes bizonyítást R. nem adott. A tóra versszámáról szóló értekezésünkben (M.-Zs. Sz. XIV. 325. kk.) hat lista összehasonlítása alapján kimutattuk, hogy »lényegükben egy forrásból erednek, azaz hogy mindnyájuknál ugyanaz a versszámítás szolgál alapul. A legtöbb esetben meg-egyeznek egymással és az aránylag csekély számú differenciánál ezeknek eredete teljesen világos« (323). Miután a prae-missa hamis, a belőle vont következtetés is hamis és nem szorul külön czáfolatra.

2. A talmud (Kiddusin 30 a.) adatából a tóra középső verséről, mely szerint az Lev. 13, 33-ra esik, az következik, hogy a pentateuch verseinek számát 6132-nek vette. Ez nem áll, mert a barajtha maga csupán 5888 verset számlál a pentateuchusban, tehát csupán 43-al többet, mint a maszóra, holott Lev. 8, 8—13, 33-ig 152 vers van (részletesen a M.-Zs. Sz. XV. 45., hol a talmud emez állításának magyarázatára két feltevést adtunk). A 6132 helyett különben 6164-et kellett volna felvennie, amint a következő pontban kimutatjuk.

3. A kiadásokban jelzett versközépből R. azt következteti, hogy a tóra versösszege 5812 (nem 5845), még pedig a következő összeadás alapján:

Genezis	1534
Exodus	1209
Lev. $\aleph$ $\aleph$	96
$\aleph$	96
Összesen ...	2935

Minthogy a versközéptől a nevezett szakasz végéig még 29 vers van, ezt le kell vonni és akkor marad 2906. Vegyük ezt kétszer, akkor a végösszeg 5812. R. azonban tévedett, midőn a $\aleph$ $\aleph$ szakasz versösszegét, úgy mint a $\aleph$ -ét, 96-nak vette fel, mert az 111. Az 5 fejezet versszámai ugyanis a következők: $17 + 16 + 17 + 35 + 26$. Világos, hogy R. a második fejezetet átugrotta és ezenfelül az összeadásnál egygyel többet számolt. Ha ezt az elnézett 15 verset ($96 + 15 = 111$) a szóban forgó 2906 összeghez hozzáadjuk, akkor a tóra versösszegének fele 2921. Ha ezt kétszer vesszük, akkor 5842 verset kapunk. Ehhez járul még az, hogy $\aleph$ verseinek száma 97 (nem 96. V. ö. Szemle XIV. 327.), úgy hogy még 2-tőt

kell a végösszeghez hozzáadni és akkor 5644-et kapunk, tehát a maszóra végszámát egy hijján. R. ezen számítás alapján állítja, hogy a talmud versközepe szerint az egész tóra verseinek száma 6132, de minthogy 16-tal kevesebbet számolt az első felénél, a végösszeget 32-vel többre kell tenni.

4. R. maga konstatálja, hogy az általa kihozott versösszegek nem differálnak túlságosan és egy felosztási elvre vallanak. De a Jalkut I. 855. a palesztinai elvet mutatja, mely szerint minden versünk három versre osztandó. Ott ugyanis a tóra versösszege 15,842-re tétetik. Ez nagyjában $= 5645 \times 3$. Téves itt a kiinduló pont. Az egész azon alapszik, hogy a bab. amóra R. József azt mondta, mi nem tudjuk megállapítani, hogy a tóra középső verse az első vagy a második félhez tartozik-e, mert hiszen jött egy palesztinai tudós és azt mondta, hogy ott Ex. 19, 9 három versre osztatik (Kidd. 30 a.). Ebből látható, hogy József csak azt állítja: nem ismerjük *teljes minutiositással a versfelosztást*, hiszen egy versről megtudtuk, hogy Palesztinában három. Ez teljesen elegendő arra, hogy a versek megszámlálása alapján ne állapíthassuk meg, hogy a tradált középvers a tóra első vagy második feléhez tartozik-e. Ha azonban igaz volna az, hogy a palesztinaiak minden verset 2—3 versre osztották, amint R. feltételezi, akkor József azt mondta volna, hisz mi azt sem tudjuk, melyek az egyes versek, hát hogy számláljuk. Sőt ellenfele ilyen propozícióval elő sem állott volna. Lehetséges ugyanis, hogy arról nem volt tudomása, hogy 1 vagy 2 verset Palesztinában másképp osztanak fel, de arról csak tudomással bírt volna, hogy minden verset ketté vagy hárommá vágnak (részletesen Szemle XIV. 242. köv.). Egyébként is gyanus, hogy a Jalkut száma csupán 10,000-rel differál, de az ezresekben, százasokban, tizedekben megegyezik (15,842 : 5845). Mindezek arra a feltevésre vezetnek, hogy a Jalkut adata téves számfeloldásból ered. Az eredeti adat így hangzott:

ה' אלף תתמ"ב (a hét így írták: ה'), ezt félreértették és ה' (= ה"י) 15-nek vették (Szemle XV. 42.). Egyébiránt számos adatot hoztunk fel a hagyomány, úgy pal., mint bab. termékeiből arra nézve, hogy verseik ugyanazok voltak, melyek a maszórái és melyek a mieinkkel azonosak (Sz. XIII. 305—315., XIV. 230—242.).

R. a szakaszok felosztásának kérdését is felveti. Ezt is csak a található összes adatok alapján lehet majd eldönteni. Az összes tények ismerete nélkül csak ötleteket produkálunk,

Budapest.

DR. BLAU LAJOS.

ADALÉKOK AZ ÓBUDAI HITKÖZSÉG ÉS CHEVRÁK TÖRTÉNETÉHEZ.

I. A frigyláda függönyeinek feliratai.

Midőn Mózes a pusztában a hajlékot felállította, az egész nép sietett ajándékaival, hogy az méltóan felszereltesse. Ki-ki áldozott tehetsége szerint, sőt tehetségén felül. Bátran hirdethetjük: ilyen volt Izrael mindig. A frigsátor mindenha és mindenkor áldozatkésztségre sarkalta, valamint az iránta való szeretet a szépérzéket is ébresztette, fejlesztette és növelte, akár ha mint szabad nép »fügefája és szőlője alatt« élvezte az »ígéretföld« üdítő levegőjét, akár a diasporában élve jobb vagy középkori viszonyok közt.

Eme állításom igazolását leszek bátor több cikkben a dicsőségben megvénült hitközségem — Óbuda — története alapján kimutatni, amely egyúttal adalékul szolgál a hitközség életéhez és történetéhez.

Izraelnek az idők folyamán három szentélye volt: 1. a pusztai hajlék, 2. a szentély, 3. a zsinagóga. Az utolsó egyidejűleg tanház, iskola is volt és részben még ma is az. Mind e három Isten háza három részre van felosztva, melyek: a belső szentély, a szentély és az udvar. A belső szentélyben volt hajdanában a két kőtábla, de a zsinagógában a pergamenten írott tekeresalakú tórát néha több példányban is tartalmazza az ארון הקודש Arón Hakódes. Úgy ezek, mint az istentiszteletnél szükséges כלי הקודש szertartásos edények, hol közkölségen, a község pénztárából szereztetnek meg, vagy egyesek — נדב לֵב —-nak az önkéntes adománya; melyek rendesen az ajándékozott tárgyon az adományozót megörökítik.¹⁾

¹⁾ Szerintem czélszerű volna, miután ilyen felirások sokszor történeti adalékul is szolgálnak, azoknak hibátlan és hamisítatlan szerkesztését és szövegezését a hitközség részéről jobban ellenőrizni, és visszautasítani mindazt, ami ellenkezik az igazsággal.